

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Притули Юрія Михайловича
**«Агротехнологічні основи формування високоякісного насіння пшениці
озимої в умовах Правобережного Лісостепу України»**

подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 201 Агрономія галузі знань 20 Аграрні науки та
продовольство

1. Актуальність роботи. Отримання високих і стабільних врожаїв зернових культур є одним із ключових завдань сучасного сільськогосподарського виробництва, адже саме вони забезпечують продовольчу безпеку держави. В Україні однією з найцінніших зернових культур є пшениця озима, яка за рівнем врожайності та обсягами виробництва продовольчого зерна посідає провідне місце серед інших культур. В умовах змін клімату, необхідності зменшення антропогенного навантаження на довкілля та раціонального використання енергоресурсів, підвищення врожайності пшениці озимої можливе за рахунок упровадження нових високопродуктивних сортів, адаптованих до умов зовнішнього середовища, а також удосконалення елементів технології її вирощування, що забезпечує реалізацію генетичного потенціалу культури. Саме тому, дослідження впливу елементів технології вирощування та передпосівної підготовки насіння на формування урожайності та якості насіння генотипів пшениці озимої є актуальним.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Експериментальні дослідження проведено автором в умовах приватного сільськогосподарського підприємства «Еліт» Кіровоградської області упродовж 2022-2024 рр. відповідно до підпрограми кафедри генетики, селекції рослин та біотехнології «Аналіз, розроблення та удосконалення генетичних і біотехнологічних методів у селекції сільськогосподарських культур», що входить у програму Уманського національного університету МОН України «Збалансоване використання, прогноз і управління природним та ресурсним потенціалом агроєкосистем України» (номер державної реєстрації 0121U112521).

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Автором здійснено ґрунтовний аналіз вітчизняних та зарубіжних інформаційних джерел за тематикою дисертаційного дослідження, на основі якого обґрунтовано мету та визначено

основні завдання роботи щодо удосконалення елементів технології вирощування насіння пшениці озимої для підвищення врожайності та покращення якості зерна. Здобувачем проведено аналіз експериментальних даних із застосуванням сучасних статистичних методів за допомогою комп'ютерних програм, що свідчить про достовірність отриманих результатів. Дисертаційну роботу виконано на належному науковому рівні з використанням сучасних методичних підходів і методології досліджень. Представлені автором висновки є логічними та достатньо аргументованими. Ознак академічного плагіату, фабрикації чи фальсифікації результатів у тексті дисертації та наукових публікаціях здобувача не виявлено.

4. Наукова новизна одержаних результатів проведених досліджень:

вперше: визначено особливості формування елементів структури врожаю пшениці озимої залежно від генотипу та нетрадиційних попередників в умовах Правобережного Лісостепу України; встановлено закономірності формування врожаю та якості насіння пшениці озимої залежно від генотипу і елементів технології її вирощування.

удосконалено: спосіб передпосівної підготовки насіння пшениці озимої, який включає очищення від домішок, калібрування на фракції за розмірами та сортування за питомою масою, що сприяє отриманню високої якості насіннєвого матеріалу.

набули подальшого розвитку: наукові положення щодо особливостей формування врожаю та якості насіння пшениці озимої за його вирощування та передпосівної підготовки насіннєвого матеріалу.

5. Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у розробленні та обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо вирощування і передпосівної підготовки насіння пшениці озимої з метою отримання високих врожаїв в умовах Правобережного Лісостепу України. Отримані результати польових та лабораторних досліджень дають змогу підвищити ефективність технології вирощування культури, забезпечити формування стабільно високої врожайності та покращити якість насіннєвого матеріалу.

Результати проведених досліджень впроваджено у навчальний процес підготовки фахівців за спеціальністю 201 «Агрономія» Уманського національного університету.

6. Повнота викладу результатів досліджень в опублікованих працях та особистий внесок здобувача до наукових публікацій, опублікованих зі співавторами. Дисертаційну роботу виконано автором самостійно упродовж 2022-2024 рр. Здобувач самостійно здійснював пошук та аналіз інформаційних джерел за темою наукової роботи, визначив мету та основні завдання досліджень, здійснив польові та лабораторні обрахунки,

сформулював висновки на основі отриманих результатів досліджень, оформив кваліфікаційну роботу відповідно до загальноприйнятих вимог.

За темою дисертаційної роботи опубліковано чотири наукові праці, у фахових виданнях України, та п'ять тез доповідей наукових конференцій. Наукові праці за тематикою дисертації підготовлено автором як одноосібно, так і у співавторстві, де особистий внесок здобувача полягає у формуванні наукової ідеї, проведенні досліджень та узагальненні отриманих результатів.

7. Рекомендації щодо використання результатів дисертаційної роботи. Отримані результати досліджень можуть бути використані за вирощування пшениці озимої з метою формування високоякісного насіння в умовах нестійкого зволоження Правобережного Лісостепу України. Сформульовані рекомендації щодо удосконалення елементів технології вирощування культури є перспективними для впровадження у відповідних умовах культивування. Запропоновані автором комбіновані протруйники для передпосівної обробки насіння сприяють підвищенню його якості, зокрема покращують енергію проростання та схожість.

Результати досліджень доцільно застосовувати у навчальному процесі закладів вищої освіти за підготовки фахівців аграрної галузі.

8. Характеристика структури дисертації, її мови та стилю викладення. Дисертаційна робота викладена діловою українською мовою з дотриманням вимог наукового стилю. Зміст роботи характеризується чіткою логічною послідовністю викладення матеріалу, а також належною структурованістю її розділів. Наведені у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо аргументованими, логічно узгодженими, теоретично обґрунтованими та підтвердженими результатами експериментальних досліджень. Мовно-стилістичне оформлення дисертаційної роботи та якість ілюстративного матеріалу відповідають встановленим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертаційну роботу виконано на високому теоретичному та методичному рівні, що підтверджується ґрунтовним аналізом статистичних даних та аргументованими висновками, підтвердженими достатнім обсягом фактичного матеріалу.

За змістом, структурою, логікою викладу та обґрунтованістю висновків дисертація повністю відповідає переліку напрямів дослідження спеціальності 201 «Агрономія» та вимогам, що висуваються до них.

Дисертаційну роботу оформлено відповідно до п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами) і Вимог до оформлення дисертації, затвердженими Наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами).

9. Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота Притули Юрія Михайловича на тему: «Агротехнологічні основи формування високоякісного насіння пшениці озимої в умовах Правобережного Лісостепу України», що подається на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія викладено на 145 сторінках комп'ютерного тексту, що включає анотацію, вступ, п'ять розділів, висновки, рекомендації виробництву та додатки. Список використаних джерел літератури нараховує 228 найменувань, з яких 9 - латиницею.

10. Зауваження щодо дисертації.

1. У розділі 1 доцільно розширити огляд сучасних зарубіжних джерел, зокрема публікацій за останні п'ять років, що дозволило б повніше відобразити сучасний стан досліджуваної проблеми.

2. У роботі не вказано за якими критеріями відібрано сорти для проведення дослідження.

3. У розділі 2 «Умови та методика проведення досліджень» не зазначено розміри дослідних ділянок, кількість повторень та метод розміщення варіантів, що є важливим для оцінки достовірності результатів.

4. Опис результатів кореляційно-регресивного аналізу у підрозділі 2 розділу 3 подано дуже стисло. Зокрема, наведено числові значення для коефіцієнту кореляції та детермінації ($R^2=0,18$ і $r = 0,42$), проте їх аналіз є недостатнім. Зокрема, значення коефіцієнта детермінації вказує на те, що значна частина варіації польової схожості зумовлена іншими факторами. Доцільно детальніше пояснити даний аспект.

5. За аналізу таблиці 4.3 та рисунку 4.5 розділу 4 констатуються конкретні значення показників якості насіння залежно від режимів сортування, проте недостатньо глибоко розкрито причинно-наслідкові зв'язки отриманих результатів та їх практичне значення.

6. У тексті роботи зустрічаються окремі термінологічні та стилістичні неточності, граматичні та технічні помилки.

Однак, вказані зауваження не змінюють позитивної оцінки роботи та не знижують наукової і практичної цінності отриманих результатів досліджень. Дисертація є оригінальним, самостійним дослідженням з актуальної проблеми формування урожаю і якості насіння пшениці озимої залежно від елементів технології вирощування. Робота відзначається системним підходом

до оцінки впливу сортових особливостей, попередників, норм висіву та передпосівної підготовки насіння на продуктивність і якість насіннєвого матеріалу, а також практичною спрямованістю отриманих рекомендацій, адаптованих до умов Правобережного Лісостепу України.

11. Підсумковий висновок рецензента. Дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням автора, виконаним із дотриманням принципів академічної доброчесності. У дисертації використано лише ті положення, ідеї та висновки з наукових публікацій, підготовлених у співавторстві, які є результатом власної роботи автора.

Зміст дисертації відповідає поставленій меті дослідження, а визначені наукові завдання повністю вирішено. Основні положення, висновки та пропозиції характеризуються науковою новизною і мають важливе значення для розв'язання наукового завдання з формування врожаю та якості насіння пшениці озимої залежно від елементів технології вирощування. Представлені наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими, аргументованими та отримали необхідну апробацію під час участі у науково-практичних конференціях.

Дисертаційна робота Притули Юрія Михайловича на тему «Агротехнологічні основи формування високоякісного насіння пшениці озимої в умовах Правобережного Лісостепу України» на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство за спеціальністю 201 Агрономія є завершеною науковою працею, повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами) і Вимогам до оформлення дисертації, затверджених Наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), а її автор – Притула Юрій Михайлович заслуговує присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 201 Агрономія галузі знань 20 Аграрні науки та продовольство.

Рецензент:

кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
доцент кафедри генетики, селекції рослин
та біотехнології імені І.П. Чучмія
Уманського національного університету

Олександр СЕРЖУК